

IV.

Log, 26. vinotoka 19..

Jesenska hladna noč. —

Okno imam odprto in zrem ven. Mrzel vetrič mi udarja zdajpazdaj na lice, a se ne zmenim za to. Zrem v noč, sanjam zopet... Spominjam se na tiste večere, ko sva v Ljubljani skupaj gledala ven v noč, v mesto, razsvetljeno z električno. Tudi kaj gledam na vas, ki je pa temna, nobene luči nikjer. Utrujeno ljudstvo spi. A jaz? Tu pri oknu stojim... Zaprem okno... Sentimentalne misli mi rojijo po glavi... V roke vzamem gosli in zapojem zraven: Luna sije.. Tako sem sam, sam, zmerom sam...

Bodi pozdravljen!

Tvoj

Ratko.

V.

Log, 12. grudna 19..

Dragi Ivan!

Kakor človek, ki mu je umrla draga mati, prej že ljubi oče, kakor človek, ki nima ljubljeneh bratov in sester, kakor človek, ki ga nočejo sorodniki, ki je brez prijateljev in tovarišev, tak sem jaz. Imam še, hvala Bogu, očeta in mater, brate in sestre, sorodnike, tudi prijatelje imam, drgi Ivan, pa vseeno se čutim tako nesrečnega, kakor človek, ki je brez vsega zgoraj omenjenega... Naj Ti povem, kako sem postal nesrečen. Ko sem prišel iz Trsta, sem živel v groznem dušnem obupu.

Imam, kakor Ti je znano, v Trstu prijatelja, ki pa je nesrečen. Da, naravnost obupno je njegovo duševno stanje. Pa tudi jaz sem kolikortoliko istih misli, in prijatelj mi je zbudil ono duševno spanje, izpregledal sem, a postal sem tudi z istim trenutkom nesrečen, ah, tako nesrečen, da sem obupal sam nad seboj. Sicer se je zdaj že oni duševni boj polegel, toda vkljub temu ne dobim popolnega miru...

Ah, tudi jaz sem bil nekoč srečen, žal, da le za malo časa. Pa ta mali čas svoje sreče sem moral drago plačati z groznimi boleznimi... Pa izginito je vse — tudi bolesti. In danes, ko gledam na kupu razvalin nekdanje trenutke svoje sreče, si mislim, kako to, da sem mogel biti tako nesposoben in upati na stalno srečo, jaz, ubogi zemljan, ko me vendar preganja kruta usoda od prvega trenutka mojega življenja. Postal sem v tem oziru neobčutna klada...

Podplat je koža čezinčez postala, ne vstraši več je trnjevka bodeča.

Kar se tiče mojega zdravja, Ti povem, da nisem popolnoma zdrav. Bil sem pri zdravniku, ki je konstatiral, da imam srčno napako.

Ohrani Bog Te v cvetju!

Tvoj

Ratko.

VI.

Log, 24. svečna 19..

Dragi Ivan!

Z bolno dušo, s težkim srcem Ti pišem danes pismo, polno bridkosti... Bolan sem jako. Upal sem, da ozdravim, ali da bo vsaj bolje, toda up me je varal. Zdaj mi je čedalje slabše. Zdaj, ko Ti pišem, ležim v postelji, ki je poleg nje postavljena miza; na kateri pišem, na postelji sedé. Zdravnik mi je prepovedal vsako najmanjšo delo, toda ne morem si kaj, da Ti ne bi pisal. Morda bi bilo bolje, da bi za danes opustil pisanje, pa ne morem, srce mi pravi, da Te moram še enkrat obvestiti s pismom...

Zdravnik je ravnokar odšel.

Sestra, ki mi streže, je šla malo ven in me pustila samega, da Ti laže nemoteno pišem...

Zunaj so lepi dnevi. Sneg se že taja, solnce sije v mojo sobo. Solčni žarki se igrajo v umivalniku. Kako lep dan je zunaj! Kako prijetno bi bilo sedaj se izprehajati zunaj! A jaz? Bolan...

Zaželel bi, da bi bil ptič. Zletel bi v zrak, v gozd, ki se že probuja k življenju. Hoče se mi, da bi bil zdrav, čvrst...

Toliko idealov sem imel, pa bom moral umreti. Kaj, umreti? Izgovoril sem be-

sedo: umreti. Umreti mora mlado bitje. Morda še ozdravim. A ni upanja, zakaj preslab sem...

Srečen si, dragi Ivan! Zdaj se že lahko menim o smrti... Spominjaj se me, Ivan, ne pozabi me... Slabo mi postaja, zato končam pismo...

Bojim se, da Te jako vznemiri to pismo, ki je morda zadnje...

Bodi pozdravljen!

Ratko.

Res to pismo je bilo zadnje. Dobil sem obvestilo, da je umrl moj najljubši prijatelj Ratko, ki mi ostane vedno v spominu!

Srednješolski vestnik.

**** Novo gimnazijško poslopje za slovensko, italijansko in nemško gimnazijo v Gorici bodo gradili na nekdanjem Formentinijevem zemljišču nasproti mestnemu vrtu. Kupna predpogodba med sedanjim lastnikom grofom Coroninijem in državnim erarjem je že podpisana. Z zgradbo začno prihodnjo jesen ali najkasneje prihodnje leto. Obstoječo Formentinijevo palačo bodo rabili že od prihodnjega šolskega leta naprej za šolske namene.**

Književnost in umetnost

Slovenske narodne pesmi za citre in petje. Priredil in izdal Iv. Kiferle v Ljubljani. Izšli so prvi trije zvezki. Dobivajo se po 2 K v knjigarnah in pri izdajatelju v Ljubljani, Dolenjska cesta 21. Izdajatelj pošilja proti povzetju. Kdor pa mu pošlje denar naprej (kar je najceneje) dobi zvezke poštne prosto.

Pesmi so tako urejene, da jih sme peti tudi nedorasla mladina. Izdajatelj prosi kolege-učitelje zlasti na deželi, da bi cenjenim citirjem priporočali to zbirko in s tem razširjali lepe slovenske narodne pesmi.

"Popotnik" objavlja v 3. svoji številki to-le vsebino: Pav. Flere: Moralno-pedagoški poizkusi in uspehi. Drag. Humek: Umetniški vzgoji. V. Pulko: Plavanje. Jan. Koprivnik: Metači in brizgarji med živalmi. Dr. Iv. Lah: Uvod v jožefinsko šolstvo. Miro Šijanec: Iz šolskih zakonov v Švici. Glōse. Književno poročilo: Novosti. Razgled. Časopisni vpogled. Pedagoški paberki. Šolske in učiteljske vesti. Razne vesti. Mala poročila.

"Zvonček" objavlja v 3. svoji številki to-le vsebino: Fran Žgur: Zarje rumene... Pesem. Sušec. Vinjeta. Marica Bartol-Nadliškova: Vladkov vrbček. Povest. Fran Žgur: Vitez. Pesem. Potokarjevi otroci. Podoba. Cvetko Gorjančev. Pomladna. Pesem. Andrej Rapč: Umrl je. Povest. Cvetko Gorjančev: Molitev. Pesem. Jos. Vandot: Desetnica. Planinska pripovedka. Ludovik Černej: Dr. Pavel Turner. Življenjepisna črtica s podobo. Kužek se uč branja. Podoba. Fran Košir: O dveh bratih. Narodna pripovedka iz Dravinjske doline. K. Andrejev: Bajki starega hrasta. Cvetko Gorjančev: Voznikova pesem. Cvetko Gorjančev: Pesem o sreči. Ivo Trošt: Muca Sladkosneda. Povest. Fran Žgur: Kdo je zlate volje? Povest. Pouk in zabava: Fr. Rojec: Zastavica v podobah. — Rešitev in rešilci. — Godci. — Berač Tomaž. — Kottiček gospoda Doropoljskega. Kottičkove risbe.

Kranjske vesti.

—r— **"Mi nimamo nič besede!"** Tako je zagovarjal dični zastopnik učiteljstva, poslanec Ravnikar, pri zborovanju "Učiteljske protialkoholne zveze" svoje stališče. Po našem mnenju to sploh ni spadalo k zborovanju in bi moral predsednik sam prekiniti poslanca Ravnikarja, pa ker je že Ravnikar in predsednik Slapšak o tem govoril, zato pišemo tudi mi. To je tudi vzrok, da prinašamo tu zadevo izven poročila, ker bi se nam sicer očitalo, da v poročilu nismo objektivni.

R a v n i k a r: Nama z Jakličem se očita, da sva kriva temu, da se ne zviša učiteljem plač in se še ni izplačalo 25% doklade. Midva sploh nimava nobenega vpliva. Kaj, če se midva zavzemava za dobro stvar, ko pa naš klub ne upošteva in se nasprotno sklenu. — S l a p š a k: Saj to morata pa ravno doseči, da pridobita klub zase in da bo vaša beseda merodajna pri šolskih in stanovskih vprašanjih. Sicer pa ne maram poslancu Ravnikarju dati nobenih lekcij. — Brez komentarija! — Sicer pa bodi povedano jasno, da se je govorilo vseskozi tako, kakor bi bila "Učit. protialkoholna zveza" aka filijalka Slomškove Zveze". Mi smo vzeli ton zborovanja na znanje in bomo tudi mogoče kmalu razkrinkali zamorca!

—r— **Blamaža Slomškove Zveze pri "Vdovskem učit. društvu"**. Ker smo lansko leto po občnem zboru docela razkrinkali Štrukljevo gardo in nje hudobije ter nesramnosti, se letos Slomškariji sploh niso upali priti k občnemu zboru "Vdovskega

učit. društva". Poslali so le par svojih zastopnikov in med njimi dičnega nadučitelja iz St. Vida pri Ljubljani — Bajca. Ko se je prišlo k odobrenju računa, je edini Bajc glasoval proti odobrenju računa. Hotel je najbrže oponašati Ravnikarja in Štruklja iz lanskega leta. Na vprašanje, kje je vzrok temu nezaupanju, pravi Bajc, da je prejel samo vabilo, računa pa sploh ne. Šele odborniki so mu nato pojasnili, da je to nemogoče, ker je vabilo tiskano na eni strani lista in račun na drugi strani istega lista. Bajc je debelo pogledal. Tableau!

Štajerske vesti.

—š— **Ubegli kaplan.** Kaplan Mihael Golob v Novi cerkvi pri Celju je oklofotal in osuval na neki plesni veselici godca Kranjca, ker ni godel, kot so želeli cestiti gospod. Kaplan je zdaj v preiskavi zaradi hudodelstva javnega nasilstva in prestopka lahke telesne poškodbe. Golobu pa ne diši sodni ričet, jo je pa pobrisal neznano kam. Pravijo, da je šel delat pokoro v neki samostan, kjer so pribežališča za take in enake ljudi.

—š— **Odbor društva "Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks"** naznanja svojim članom: Karel Stark, nadučitelj v pokoju v Gradcu, je dne 26. marca t. l. umrl (99. smrtni slučaj, 1. v tem letu). Glasom § 3. a društvenih pravil je treba tekom enega meseca plačati posmrtni donesek 2 K.

—š— **Iz mariborskega učiteljskega.** Pišejo nam: Gotovo še slovenska javnost ne pozna človeka, ki se je zaklel, da iztrebi iz tukajšnjega moškega učiteljskega Slovence. Ta gospod je dr. Fritz Novotny. Da doseže svoje velikansko kulturno delo, se poslužuje raznih sredstev. V prvi vrsti je omeniti njegovo do skrajnosti nepravilno ravnanje proti svojim slovenskim gojencem. Posebno Slovenci četrtega letnika občutijo vso silo tega zagrizenega zatiralca. To so pokazala tudi izpričevala prvega tečaja letošnjega šolskega leta. Toda Slovenci so pač narod, vajan hlapčevanja, brez samozavesti; poljubujemo bič, ki nas tepe, upogibamo koleno pred vsakim tujcem. — Kako krivično in strankarsko je njegovo delovanje, bo najbolj razvidno, ako se navede nekaj — samo par — konkretnih slučajev. Dr. Novotny poučuje v 4. letniku zgodovino, zemljepis in nemščino. Razume se, da je napram Slovincem v vseh treh predmetih enako — nepravilčen. Neke Nemeč je bil vprašan v 1. tečaju iz zgodovine. Ker po dolgem mrcvarenju le ni mogel dobiti profesor zadostnega odgovora, je poslal kandidata v klop. Kmalu na to je bil vprašan v drugo, in sicer ravno isto snov, pa zopet ni odgovoril. Vse je pričakovalo, da bo gojenec v konferenci grajan. Pa drugi so obračali, prof. Novotny pa je obrnil. Isti učeneč ni bil niti imenovan pri konferenci, kaj še grajan. — Se en slučaj: Drug Nemeč je bil izprašan nekoč iz zemljepisa. Siromak ni vedel, kje je Burkundsko, Belgija, niti ni vedel glavnega mesta Švedske. Čakali so nevihte; a čuj-te in strmite, kako je pravičen g. profesor! Dotičnemu kandidatu reče: »Nehmen Sie Platz; aber ins Zeugnis kann ich Ihnen kein »Befriedigend« geben.« Škoda, da ima dotični profesor samo dvoje oči. »dass er nicht mehrere Augen zudrücken kann,« kadar bi moral postopati stvarno napram nemškim gojencem. — Poglejmo si pa sedaj drugo stran njegove objektivnosti! Nekoč je izpraševal Slovence iz geografije. Odgovoril mu je vse. Ker je videl, da mu v avstrijskem zemljepisu ne pride do živiga, je šel nekoliko izven črnotrnenih mej. Gojenec je imel smolo, da se ni mogel spomniti, kje leži mesto Ulm. To je bilo pa že preveč za nežni nemški želo-dec dr. Novotnega. Prihodnja konferenca je prinesla kandidatu iz zemljepisa petico. — Drugič izkuša nekega učenca iz nemščine. Znal je dobro. Domačo nalogo pa je napisal na — 4. »Profesor je izračunil, da je za Slovence »5« in ga grajal pri konferenci. Sploh ima menda samo en Slovenec in izpričevalu I. razreda iz nemščine hvalno, vendar se lahko smelo trdi, da znajo Slovenci povprečno več nemščine kot Nemci. Posebno močno tudi ugaja temu gospodu, če nanese prilika, da žali Slovence in posebe Slovence. Ko mu je nekoč neki gojenec imenoval Ruse kot eden izmed avstrijskih narodov, je odvrnil z zlobnim nasmehom: »Die Russen sind gottlob noch nicht in Oesterreich.« Upam, da zadostujejo te vrstice, da zve slovenska javnost vsaj nekaj malega o tem razširjavalcu nemške kulture. In tak profesor naj vzgojuje bodoče učitelje, ki naj bi vcepjali v mlada srca ljubezen do bližnjega! On ne vzgojuje, temveč zastruplja s svojim krivičnim in pristranskim postopanjem srca mladine in jim se je v srca kal narodne nestrpnosti.

—š— **Iz Maribora** objavlja glasilo nemškega društva »Svobodne šole« sledeče poročilo: Mariborski mestni šolski svet hoče prisiliti očeta Franca Kaisersbergerja, da pošlje svojega otroka proti

svoji volji in prepričanju k znanim verskim vajam. Oče se je pritožil na deželni šolski svet štajerski, ki bo imel sedaj priliko dokazati, da ne gospodarijo klerikalci v korporacijah s svobodomiselnimi večino... Oni, ki poznajo naš »svobodomiselni« štajerski deželni šolski svet, bodo rekli: Ljubi Kaisersberger je prišel iz dežja pod kap! V Avstriji smo se že navadili tega, da državni osnovni zakoni nič ne veljajo!

Goriške vesti.

—g— **V ljudski šoli v Gor. Logu** na Bovškem uvedejo s šolskim letom 1912/13 poučevanje nemščine kot prostega predmeta za II. oddelek po 3 ure na teden. Tako je dovil deželni šolski svet v svoji zadnji seji.

—g— **Za ljudske šole ni denarja.** V zadnji seji dež. šolskega sveta je bilo odpravljeno peto mesto učitelja na mešani ljudski šoli v Komnu; odpravljenje utemeljujejo tudi s slabim stanjem okrajnega šolskega zaloga. — Obenem se je odbila prošnja iz Ivanigrada pri Komnu za lastno ljudsko šolo, češ, da ni utemeljena v zakonu. — Ljudstvo hoče šol, ali težkoč in ovir proti šoli je vse polno na vseh koncih in krajih.

Istrske vesti.

—i— **Stoletnica škofa J. Dobrila.** Dne 16. aprila se letos završuje 100 let, odkar se je rodil blagopokojni škof Juraj Dobrila. Ob tej priliki je izdala knjigarna I. Novaka sliko njegove rojstne hiše, male neznane kočice v vasi Ježenje pri Pazinu. Nakup te slike, originalni bakropis slovenskega slikarja S. Santla priporočamo ne le, ker je med slovenskimi slikarji le piclo število onih, ki se bavijo z grafično umetnostjo te vrste, posebno pa zato, ker je del čistega dobička namenjen družbi sv. Cirila in Metoda za Istro. Slika je natisnjena v omejenem številu eksemplarjev ter stane le K 3, z okvirjem pa K 4.50. Naroča se pri knjigarni I. Novak v Pazinu (Istra).

—i— **Novo društvo.** Namestništvo je vzelo na znanje ustanovitev pevskega in bralnega društva »Domobran« v Manzanu na Pomrnjanščini.

Tržaške vesti.

—t— **Tržaško učiteljsko društvo** je na slednjem zborovanju sklenilo povišati članarino na letnih 10 kron, kakor je »Učiteljski Tov.« svoječaso že poročal. K temu poročlu (želel bi, da bi bilo poročilo letnega zborovanja Trž. učit. društva, ki pač zastopa celo pokrajino, ter izraža težnje slovenskega učiteljstva na naši najvažnejši postojanki, nekoliko obširnejše in točnejše) moramo dodati še par pojasnil. Dlje časa je društvo pogrešalo primernih društvenih prostorov. Številni sestanki, razna predavanja, goste seje raznih odsekov so jasno pokazali, da nam društvena sobica ne zadostuje, če se nečemo potikati pod raznimi, sicer gostoljubnimi, a vendar tujimi strehami. Danes tukaj, jutri tam, to je moralo društvenikom slednjič postati nadežalo, in slednjič — brez gmotnih žrtve tudi to ni bilo. Ustvariti društvu domače ognjišče, krog katerega bi se v resnih in veselih časih zbirali društveniki, to nalogo si je stavil načelnik našega socialnega odseka, dr. Iv. Merhar. Z dosledno vztrajnostjo je zasledoval svoj načrt, ki je pričetkoma našel protivnikov ravno toliko, da je njegov tozadevni predlog lani propadel. Ali čas je odstranil tudi slednje pomisleke, in danes lahko rečemo, da je ideja splošno zmagovala. Seveda brez gmotnih žrtve se ne uresniči nobena, še tako dobra misel. In zato jih je bilo tudi tu treba. Zvišala se je članarina, ki se bo pobirala v mesečnih obrokih, ali te žrtve nam ne bo žal, če se bomo polno posluževali udobnosti, ki nam jih bodo nudili lastni društveni prostori. V teh prostorih naj se razvije pravo društveno in družabno življenje, v teh prostorih naj se rodi prava tovariška sporazumnost. Če se to zgodi bodo izpolnjene intencije ustvaritelja te ideje, dr. I. Merharja, ideje, ki bo v poznejših let rodila mogoče še marsikateri sad v moralni in materialni prospeh trž. učiteljstva. Za sedaj nam je namen, da se bomo pri tem bližje spoznali, saj räs je preko 110 udov, da si bomo ustanovili lastno čitalnico, ki bo res v prid svojim članom in v ravnovesju s stroški, ki jih ima društvo z naročanjem številnih časopisov ter knjig. Slovenski denarni zavodi so nas že dosedaj radi podpirali, tem rajši nas bodo v bodoče, opazivši naš napredek. Kdor še dvomi o koristi in uspehu najnovejšega koraka Trž. učit. društva, temu kličemo: Na kmalo in — čisto snidenje v društvenih prostorih že letos v jeseni! F. Pl.

—t— **Zveza šoli odrasle ital. mladine v Trstu** se snuje po prizadevanju trž. ital. učit. društva. Ideja ima kakor svojega